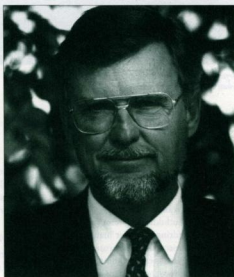

Turism i startgroparna

AV BENGT SAHLBERG

Attityderna till forskning skiftar över tiden och mellan olika samhällen. Det gäller både ifråga om vilka resurser som skall sätts in och vilken forskning som skall bedrivas, menar artikelförfattaren.

Bengt Sahlberg. Sveriges ende professor i turism.

En tradition

På turismforskningens område finns internationellt redan en tradition. Ledande nation är USA. Även i Europa har flera länder satsat på turismforskning bland annat Storbritannien, Tyskland, Frankrike, Schweiz och Österrike.

Genom att turismen utgör en starkt mångfacetterad verksamhet ligger det i sakens natur att forskningen kring turism ofta får en tvärvetenskaplig karaktär. Teorier och metoder hämtas från olika vetenskapliga discipliner. Den mycket begränsade forskningen som bedrivits inom turismen vid svenska universitet och högskolor återfinns inom ämnen som företagsekonomi, nationalekonomi, kulturgeografi, sociologi, etnologi, historia och ekologi.

De tre turismhögskolorna i Sverige – Östersund, Borlänge och Kalmar – saknar för närvarande fasta forskartjänster och möjlighet att arrangera

Sverige har i ett längre och i ett internationellt perspektiv varit förhållandevis forskningsvänligt och avsatt betydande resurser till forskning. Inom ett antal forskningsområden har Sverige därigenom skaffat sig en tätposition. Exempel på detta är den medicinska forskningen. Inte oväntat finns också ett nära samband mellan framgångsrik forskning och utveckling av näringslivet inom det berörda området. Svensk läkemedelsindustri är ett av många exempel.

Utän bra forskning är det svårt att konkurrera med andra länder som tillförsäkrat sig en bred forskningskompetens. Länken mellan forskning och utbildning betyder också mycket för att höja den allmänna kunskapsnivån inom ett område. Det här är inget nytt men glöms ibland bort framförallt när utvecklingen förefaller forsa fram av bara farten.

Ser vi tillbaka ett par årtionden så har det svenska forskarsamhället varit delvis bortglömt. Avståndet mellan långsiktig kunskapsutveckling och kortsiktig klipparekonomi är betydande. Men pendeln svänger och nu på 90-talet verkar det som om forskningen återigen börjar vinna mark i den allmänna och politiska opinionen. Ett exempel är att delar av löntagarfonderna skall användas för att lyfta fram och stärka svensk forskning i den internationella konkurrensen.

forskarutbildning i egen regi. Trots detta görs vissa forskningsinsatser i mindre skala vid dessa högskolor.

Några exempel

Några exempel på forskningsarbeten i Sverige de senaste åren är illustrerade områdes bredd. Vid Umeå Universitet har en doktorsavhandling vid institutionen för konstvetenskap beskrivit turismens effekter på bebyggelseutvecklingen och dess influenser på arkitekturen i Västra Jämtland under perioden 1880-1915.

I en annan avhandling från Högskolan i Karlstad i ämnet kulturgeografi studeras bland annat turismens betydelse för den lokala ekonomin samt former att involvera den bofasta befolkningen i planeringsprocessen. En forskare vid etnologiska institutionen i Lund studerar hur vi påverkas i vårt val av resor genom stimuli från många håll och under lång tid tillbaka. Samtidigt kartläggs hur vi själva efter resan kommunicerar våra upplevelser till omvärlden.

Inom ämnet systemvetenskap vid Högskolan i Östersund utvecklas modeller av dynamiska, självprogrammerande informationssystem för turism baserade på en ny så gott som oprovad metod benämnd Living Systems Approach (LSA).

Avhandling om camping

Vid samma högskola har inom ämnet företagsekonomi nya metoder utvecklats och testats för att indirekt kunna skatta antalet besökare/turister på en ort. Indirekta mätvariabler kan till exempel vara mjölkförbrukningen och mängden avloppsvatten.

Ytterligare avhandlingar presenteras inom den närmaste tiden till exempel från Högskolan i Karlstad inom ämnet företagsekonomi med inriktning på tjänsteforskning. Arbetet syftar till att via iterativ teoriutveckling skapa nya förutsättningar när det gäller att bedöma utfall och konsekvenser av turism- och fritidsprojekt.

Vid Umeå universitet, kulturgeografiska institutionen, förbereds en avhandling om campingens utveckling, karaktäristika och drivkrafter.

Det kan också konstateras att den databas som utvecklats av Sveriges Turistråd (TDB) innehåller ca 100.000 intervjuer som beskriver svenskarnas resande privat och i tjänsten, i Sverige

Institutionen för Turismvetenskap Högskolan i Östersund

För den kommande 3-årsperioden, 92-94, har följande mål formulerats för institutionens forsknings- och utvecklingsinsatser.

- Starka kopplingar till svensk och internationell turismforskning genom samarbetsprojekt, gästforskare och annat vetenskapligt utbyte.
- Direkt tillgång till databaser och avancerad informationsteknologi för uppbyggnad och behandling av turist- och reseinformation.
- Nära kontakter med intressenter inom turistnärningen för kunskapsutveckling och särskilda utredningsuppdrag.

Kompetensförstärkning/nätverksutveckling

- 5 adjungerade professorer med skilda ämnesinriktningar
- 5 gästprofessorer från olika länder
- 5 kontaktprofessorer från olika universitet i Sverige
- 10 forskare på doktorandnivå

Vetenskaplig produktion

- 1 doktorsavhandling per år
- 5 artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter per år
- 5 arbetsrapporter i vetenskaplig serie från institutionen
- Rullande FoU-program med 10 pågående projekt inom olika områden
- 50% av studentuppsatser kopplade till FoU-program
- 2 föredrag vid internationella konferenser per år
- En större internationell vetenskaplig konferens i Östersund år 3
- 5 uppsatser av utomstående forskare i institutionsserie
- TDB-laboratorium med expertpersonal kopplade till institutionen

Övrigt

- Samvekan med näringslivet (fakta, analyser, utbildning)
- Framtagning av läromedel

och internationellt, med och utan övernattning. Fler forskare har anmält intresse av att få tillgång till materialet för olika forskningsprojekt. Materialet är unikt i sitt slag i världen och ger möjligheter att genomföra bland annat avancerade tidserie- och tvärsnittsanalyser. Nuteks utvärdering av skatterefforens effekter på resandet bygger i stora stycken på TDB. Riksbanken har använt materialet för analys av valutastömmar.

Utvecklingen står således inte stilla. I juli 1990 inrättades skandinavians första professor i turism med lokalisering till Högskolan i Östersund. I juli 1992 startades skandinavians första institution för turismvetenskap vid samma högskola. Institutionsledning- en har lagt fram ett program för kraftfull utveckling av turismforskningen i Sverige.

Institutionen har redan knutit och

förtsätter att knyta utländska gästprofessorer till verksamheten liksom kontaktprofessorer inom landet. Ambitionsnivån för den närmaste 3-årsperioden är hög. Målsättningen är att Högskolan i Östersund skall bli ett europeiskt centrum för turismforskning.

Att förverkliga detta kräver utöver ett nätverk med gäst- och kontaktprofessorer ett antal adjungerade professorer samt ett antal doktorandtjänster kopplade till professorstjänsterna.

Det bör tilläggas att Högskolan i Östersund har betygad så kallade komparativa fördelar genom att vara lokaliserad mitt i det mest turistintensiva länet i Sverige. Laboratoriemiljön kan bildligt sett studeras genom fönstret.

Visioner för svensk turismforskning saknas således inte. Nu återstår själva arbetet.